

رابطه بین هوش هیجانی، باورهای مذهبی و راهبردهای مقابله‌ای با رضایت زناشویی معلولین جسمی حرکتی شهر شیراز

مریم انصاری^۱، آرمین محمودی^{۲*}

^۱ گروه روانشناسی و علوم تربیتی، واحد یاسوج، دانشگاه آزاد اسلامی، یاسوج، ایران

چکیده

پژوهش حاضر با هدف بررسی نقش هوش هیجانی، باورهای مذهبی و راهبردهای مقابله‌ای در پیشبینی رضایت زناشویی معلولین جسمی حرکتی شهر شیراز انجام گرفته است. نمونه تحقیق شامل ۲۰۰ نفر بودند که به صورت نمونه‌گیری در دسترس انتخاب شدند. ابزار پژوهش شامل چهار پرسشنامه رضایت زناشویی اینریچ، پرسشنامه راهبردهای مقابله‌ای لازاروس، پرسشنامه هوش هیجانی بارآن، پرسشنامه دینداری گلاک و استارک بود برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از آزمون رگرسیون استفاده شد. بر اساس نتایج به دست آمده، بین متغیرهای رضایت زناشویی، هوش هیجانی، باورهای دینی و راهبردهای مقابله‌ای همبستگی مثبت وجود دارد. با افزایش میزان هوش هیجانی، باورهای دینی و راهبردهای مقابله‌ای رضایت زناشویی نیز افزایش پیدا می‌کند. بر اساس مقدار ضریب تعیین به دست آمده، متغیرهای هوش هیجانی، باور دینی، سبک‌های مقابله‌ای قادر به پیش‌بینی رضایت زناشویی هستند.

واژه‌های کلیدی: رضایت زناشویی، هوش هیجانی، باورهای دینی، سبک‌های مقابله‌ای

۱- مقدمه

در سال‌های اخیر هوش هیجانی گسترش فزاینده‌ای یافته است، خصوصاً در زمینه کاربرد آن در تعلیم و تربیت، زندگی شخصی، محیط کار و تجارت، پژوهش‌هایی انجام شده است (توبیاس^۱، ۱۹۹۵؛ گلمن^۲، ۱۹۹۵؛ بارآن^۳، ۱۹۹۶؛ تراویس^۴، ۱۹۹۷؛ پلی‌تری^۵، ۲۰۰۲، به نقل از معلمی، ۱۳۹۰).

طرفداران هوش هیجانی بر این باورند که برای پیش‌بینی عملکرد فردی، هوش هیجانی نسبت به هوش عمومی توان بیشتری دارد (گلمن، ۱۹۹۷؛ سالووی و اسلایتر^۶، ۱۹۹۷؛ وایزینگر^۷، ۱۹۹۷؛ تی لم و کیری^۸، ۲۰۰۲، به نقل از مهانیان خامنه و همکاران، ۱۳۸۵). همچنین گلمن (۱۹۹۸)، معتقد است که هوش هیجانی بالا می‌تواند کیفیت عمومی زندگی و موفقیت‌های شخصی و اجتماعی را در فرد ارتقاء دهد.

از این رو محققان به مطالعه ابعاد گوناگون هوش هیجانی می‌پردازند، آن‌ها در صدد برآمدند تا رابطه هوش هیجانی را با متغیرهایی همچون «قدرت رهبری» (آشفورت و همفری^۹، ۱۹۹۵، به نقل از مهانیان خامنه و همکاران، ۱۳۸۵)، «همدلی»، «هوش کلامی»، «صراحت»، «حرمت خود» و «رضایت از زندگی» بررسی کنند (سیاروچی، چان^{۱۰}، ۲۰۰۰؛ سالووی، کاراسو^{۱۱}، ۱۹۹۹؛ اسکات و مألوف^{۱۲}، ۱۹۹۸؛ کنستانتین و گانیور^{۱۳}، ۲۰۰۱، به نقل از معلمی، ۱۳۹۰).

زندگی خانواده نقش اساسی در چگونگی رشد و پرورش خصوصیات برجسته فردی، اجتماعی و جسمانی انسان‌ها دارد. خانواده اولین و مهم‌ترین بافت جایگاه را برای کسب مهارت‌ها و توانایی‌های افراد فراهم می‌سازد. مطالعات متعدد در کشورهای مختلف نشان دهنده آن است که هوش هیجانی تصویری جامع از توانایی شخص برای دستیابی به موفقیت می‌دهد. به عنوان مثال، نتایج پژوهشی درباره هوش هیجانی و روابط بین فردی که توسط شات و همکاران^{۱۴}، انجام شد، نشان داد که افراد با هوش هیجانی بالا پاسخ‌های همراه با مشارکت بیشتری را در مورد همسرانشان داشته‌اند، روابط نزدیک‌تر و محبت‌آمیزتری نشان داده‌اند و رضایت زناشویی بیشتری را در زندگی زناشویی خود تجربه کرده‌اند.

نتایج تحقیقات حاکی از آن است که کفایت‌های عاطفی، توان تحمل تنیدگی و حل مشکلات روزانه را افزایش می‌دهد و این مهارت‌های شخصی می‌توانند فرد را در مقابله با فشارهای ناگهانی محیطی موفق سازند. با توجه به پژوهش‌های انجام شده در خصوص روابط همسران، به نظر می‌رسد که مؤلفه‌های هوش هیجانی می‌توانند در رضایت زناشویی مؤثر باشند. روابط صمیمانه زوجین نیاز به مهارت‌های ارتباطی دارد؛ از قبیل توجه افراد به مسائل از دید همسرشان، توانایی درک همدلانه آنچه که همسرشان تجربه نموده است و حساس و آگاه بودن از نیازهای او (علی اکبری دهکردی، ۱۳۹۱).

اسکات و مألوف (۱۹۹۸)، بر روی نمونه‌ای از همسران، پژوهشی انجام دادند و دریافتند افرادی که نمرات برتری در هوش هیجانی به دست آوردند و نیز افرادی که به همسرانشان نمرات بالایی در هوش هیجانی داده بودند به نحو معناداری از رضایت زناشویی بالاتری برخوردار بودند. نتایج نشان می‌دهد افرادی که نمرات بیشتری در توانایی خود مهارگری و تنظیم هیجانات

¹ - Toubias

² - Golman

³ - Bar Aan

⁴ - Travis

⁵ - Pelitray

⁶ - Salvey & Slither

⁷ - Vayzinger

⁸ - Tealem & Kierby

⁹ - Ashforth & Hamfrey

¹⁰ - Siarouchi & Chan

¹¹ - Salvey & Karasou

¹² - Schutte & Malov

¹³ - Constantin & Ganiver

¹⁴ - Schutte NS, et al.

خود کسب کردند، حتی در موقعیت‌های دشوار و پر فشار نیز در تعامل با همسرشان و در برقراری یک ارتباط خوب موفق‌تر بودند. همچنین آن‌هایی که امتیازات بالاتری در توانایی درک احساسات خود و دیگران داشتند در موقعیت‌های گروهی که همکاری مؤثر ضرورت دارد، موفق‌تر عمل نموده و توان معاشرت و ارتباط مؤثرتری را به نمایش گذاشتند. در این پژوهش، افرادی که در مهارت‌های اجتماعی نمرات بیشتری کسب نمودند به طور معناداری در روابط بین فردی موفق‌تر بودند (ر.ک: علی اکبری دهکردی، ۱۳۹۱).

پژوهش در زمینه هیجان، در حیطه اتفاق می‌افتد. حیطه اول وقوع، ظرفیت و شدت پاسخدهی هیجانی را در ازدواج بررسی کرد. مثلاً بررسی گاتمن در ۱۹۹۴. در این حیطه مشخص شده است که زوج‌های آشفته نسبت به غیرآشفته، تقابل و عاطفه منفی‌تری را نشان می‌دهند. حیطه دوم، نقش هیجان‌ات مختل از قبیل افسردگی و اضطراب را در سلامت زناشویی بررسی کرد. این حیطه پژوهشی یک رابطه نیرومند میان عاطفه افسرده و آشفتگی زناشویی را نشان داده است مثلاً پژوهش بیچ^۱ در ۲۰۰۱. حیطه سوم، نقش هیجان‌ات را در زوج درمانی بررسی نمود. از نظر این حیطه پژوهشی اصل یا ریشه آشفتگی رابطه در عواطف منفی است که در تعامل با همسر آشکار می‌شود. مثلاً پژوهش‌های جانسون، سولیوان و برادبری^۲ (کردوا، گی و وارن^۳، ۲۰۰۵، به نقل از سلیمانیان و محمدی، ۱۳۸۸).

رابطه معنی‌داری بین هوش عاطفی (هیجانی) و رضایتمندی زناشویی وجود دارد، یعنی به طور کلی زوجین باهوش هیجانی بالا از رضایتمندی زناشویی بالایی برخوردارند (بر اساس یافته‌های پژوهش تیرگری، اصغرنژاد، بیان زاده و عابدین، ۱۳۸۵ و نیز پژوهش رحمانی و قیصری‌پور، ۱۳۸۵).

اسپیریت^۴ که معنی لطف را در ادبیات بین‌المللی دارد، لغت لاتینی است به معنی «نفس» و معنویت^۵ به معنی احساس ارتباط ارتباط با چیز پاک است که فراتر از یک شخص و یا قدرت شناخته شده است. این معنویت معرف «هدف» و «معنی» در زندگی انسان‌ها است. در تحقیقی که دانشگاه مک گیل کانادا برای کیفیت زندگی انجام شده است، مهم‌ترین عوامل مؤثر در آن را ابعاد جسمی، روانی، اجتماعی، جنسی شناخته است، اما موضوع معنویت را به عنوان زمینه اصلی در همه این ابعاد مؤثر قلمداد کرده است و آن را پیش زمینه کیفیت زندگی مناسب شناخته است. اگر چه معنویت روی کمیت زندگی نیز تاثیرگذار است و به طور طبیعی در جامعه شاهد طول عمر بیشتر افراد معنوی هستیم، اما برای اثبات این مدعا تحقیقات پیچیده زیادی لازم است صورت گیرد (به نقل از معلمی، ۱۳۹۰).

ازدواج مقدمه تشکیل خانواده است و به عنوان عالی‌ترین رسم اجتماعی برای دستیابی به نیازهای عاطفی و امنیتی افراد بزرگسال همواره مورد تأیید بوده است. علیرغم اینکه ازدواج رضایت‌بخش یکی از عوامل مهم بهداشت روانی جامعه محسوب می‌شود، ولی چنانچه ازدواج و زندگی خانوادگی شرایط نامساعدی برای ارضاء نیازهای روانی زوجین ایجاد کند، نه تنها بهداشت روانی تحقق نمی‌یابد، بلکه اثرات منفی و گاهی جبران‌ناپذیر به جا می‌گذارد که اختلالات عصبی، افسردگی و خودکشی از پیامدهای اختلالات خانوادگی می‌باشد (علی اکبری دهکردی، ۱۳۹۱).

براساس آموزه‌های دینی، یکی از مهم‌ترین مسائلی که زمینه آرامش و رضایت از زندگی زناشویی را فراهم می‌سازد پایبندی زوجین به دستورات مذهبی است. خوشبختی زناشویی زمانی تحقق می‌یابد که زن و شوهر ارتباط خوبی با مبدء داشته و برای معاد خود نیز کار نیک انجام دهند و پایبند به احکام و دستورات الهی باشند، نه اینکه مسائل زندگی آن‌قدر آن‌ها را سرگرم کند که از یاد خداوند غافل شوند (منافقون: ۹) و یا به خاطر، خانواده از رعایت وظایف دینی فاصله بگیرند (تمیمی آمدی، ۱۳۶۶، ص ۱۸۶). وظیفه زن و شوهر است که همدیگر را از معصیت خداوند برحذر دارند که در این زمینه مرد مسئولیت بیشتری دارد.

¹ - Beach

² - Johnson, Sullivan & Bradbury

³ - Covova, Gee & Warren

⁴ - Spirit

⁵ - Spirituality

پایبندی یا عدم پایبندی به دستورات الهی توسط آن دو، زمینه را برای رضامندی و یا نارضامندی زندگی زناشویی فراهم می‌آورد (همان).

چنانچه می‌دانیم، مذهب و ایمان جنبه‌های مهم تجربه بشری هستند. بنابراین اهمیت دارد که به نقش باورهای مذهبی در زندگی زناشویی پرداخته شود؛ از این رو بررسی عوامل مؤثر بر رابطه زوجین در زندگی زناشویی برای بهبود کیفیت زندگی و ارتقاء سطح سلامت روانی افراد و در نتیجه دستیابی به جامعه سالم‌تر بسیار حائز اهمیت است. بر این اساس، پژوهش حاضر در پی آن است که به بررسی عوامل مؤثر بر رضایت زناشویی و نقش پیش‌بینی‌کنندگی آن‌ها در بین معلولین جسمی شهر شیراز از جمله هوش هیجانی و باورهای دینی افراد بپردازد. با توجه به مطالب گفته شده در این پژوهش به دنبال جوابگویی به این سؤال هستیم آیا هوش هیجانی، باور دینی و راهبرد مقابله می‌توانند رضایت زناشویی را در بین معلولین جسمی حرکتی شهر شیراز پیش‌بینی کنند؟

۲- روش تحقیق

روش

روش پژوهش حاضر توصیفی و از نوع همبستگی است که در آن با استفاده از تحلیل رگرسیون ارتباط میان سازه‌های پژوهش مشخص شده است. در این تحقیق متغیر رضایت زناشویی به عنوان متغیر ملاک و متغیرهای هوش هیجانی و باورهای دینی و سبک‌های مقابله‌ای به عنوان متغیرهای پیش‌بین در نظر گرفته شده‌اند.

جامعه آماری

جامعه آماری این پژوهش شامل زنان و مردان معلول جسمی شهر شیراز بوده و نمونه آماری که با استفاده از شیوه نمونه‌گیری در دسترس از میان معلولین مراجعه‌کننده به سازمان بهزیستی انتخاب شد، شامل تعداد ۲۰۰ نفر زن و مرد بودند.

ابزارهای اندازه‌گیری

پرسشنامه هوش هیجانی بار - آن (۲۰۰۱)

اولین مقیاس هوش هیجانی بار - آن در سال ۱۹۸۰ با طرح این سؤال که چرا بعضی مردم نسبت به بعضی دیگر در زندگی موفق‌ترند آغاز گردید. در این سال مؤلف مفهوم تعریف و اندازه‌ای از هوش غیرشناختی ارائه کرد و پس از ۱۷ سال تحقیق اولین مقیاس هوش هیجانی ساخته شد. این آزمون دارای ۱۵ خرده مقیاس و ۹۰ سؤال می‌باشد. پاسخ‌های پرسشنامه بر روی یک مقیاس ۵ درجه‌ای در طیف لیکرت (کاملاً موافقم، موافقم، تا حدودی، مخالفم، کاملاً مخالفم) تنظیم شده است. در تحقیق بار - آن (۱۹۹۷)، ضرایب بازآزمایی بعد از یک ماه ۰/۸۵ و بعد از چهار ماه ۰/۷۵ گزارش شده است. در بررسی دیگری، همسانی درونی با استفاده از روش آلفای کرونباخ در هفت نمونه از جمعیت‌های مختلف، برای خرده مقیاس‌ها بین ۰/۶۹ (مسئولیت‌پذیری اجتماعی) تا ۰/۸۶ (احترام به خود) با میانگین ۰/۷۶ به دست آمد (بار-آن و پارکر، ۲۰۰۰).

لازم به ذکر است این پرسشنامه روی دانشجویان ایرانی (دهشیری، ۱۳۸۲) نرم شده و تعداد عبارت‌های آن از ۱۱۷ به ۹۰ عبارت کاهش یافته است و اعتبار این پرسشنامه از طریق محاسبه آلفای کرونباخ برای دانشجویان پسر ۰/۷۴ و برای دانشجویان دختر ۰/۶۸ و برای کل افراد ۰/۹۳ گزارش شده است. همچنین ضریب اعتبار به روش زوج و فرد ۰/۸۸ به دست آمد. روایی این پرسشنامه نیز با روش تحلیل عاملی اکتشافی در پژوهش دهشیری (۱۳۸۲) محاسبه شد که از بین ۱۳ عامل در ساختار عاملی نمونه آمریکای شمالی (بار-آن، ۱۹۹۷)، هشت عامل برای آزمودنی‌های ایرانی روایی داشت. همچنین بین میانگین نمره هر یک از خرده مقیاس‌ها و میانگین نمره کل پرسشنامه، رابطه مستقیم و معنادار وجود دارد. یعنی تمام خرده مقیاس‌های موجود در پرسشنامه با متغیر هوش هیجانی دارای ارتباط مستقیم است.

پرسشنامه رضایت زناشویی اینریچ (۲۰۰۰)

فرم اصلی این پرسشنامه از ۱۱۵ سؤال بسته و ۱۲ خرده - مقیاس تشکیل شده است که به جز مقیاس اول آن که ۵ سؤال دارد، بقیه مقیاس‌ها شامل ۱۰ سؤال است. پاسخ به سؤالات به صورت ۵ گزینه‌ای (کاملاً موافق - موافق - نه موافق و نه مخالف

مخالف - کاملاً مخالف) است. اولسون ۱۵ (۱۹۸۳) از این پرسشنامه برای بررسی رضایت زناشویی استفاده نموده و معتقد است که هر یک از موضوع‌های این پرسشنامه در ارتباط با یکی از زمینه‌های مهم است. ارزیابی این زمینه‌ها در درون یک رابطه زناشویی می‌تواند مشکلات بالقوه زوجها را بیان کند، یا می‌تواند زمینه‌های نیرومندی و تقویت آن‌ها را مشخص کند. فرم اصلی با توجه به زیاد بودن سؤال‌های پرسشنامه موجب خستگی بیش از اندازه آزمودنی‌ها می‌شد، بنابراین سلیمان‌نژاد (۱۳۷۳) در پژوهشی تحت عنوان "بررسی تفکر غیرمنطقی در نارضایتی زناشویی" فرم کوتاهی از این پرسشنامه تهیه کرد که دارای ۴۷ سؤال است. نمره بالا در این پرسشنامه نشانه رضایت و نمره پایین نشانه نارضایتی از رابطه زناشویی است. اولسون و همکاران (۱۹۸۳) پایایی پرسشنامه را با روش ضریب آلفا ۰/۹۵ گزارش کردند. سلیمانیان (۱۳۷۶) و عبادت‌پور (۱۳۷۹) پایایی پرسشنامه را در فرم کوتاه از طریق محاسبه ضریب آلفا ۰/۹۵ گزارش کرده‌اند. آزمودنی می‌بایستی پس از خواندن هر گویه میزان انطباق خود را با محتوای آن بر روی یک لیکرت^۱ پنج درجه‌ای از ۱ (کاملاً مخالفم) تا ۵ (کاملاً موافقم) مشخص کند. ضریب آلفای خرده مقیاس‌های انریچ در چندین تحقیق متفاوت از ۰/۸۶ (برای نقش‌های مساوات‌طلبی تا) ۰/۸۸ (برای رضایت زناشویی با میانگین) ۰/۷۹ بوده است. اعتبار بازآزمایی پرسشنامه در فاصله ۴ هفته بین ۷۰٪ برای فعالیت‌های اوقات فراغت تا ۰/۹۲ (برای روابط جنسی و تحریف آرمانی) با ۰/۸۶ بوده است. در این پژوهش ضریب پایایی با استفاده از آلفای کرونباخ ۰/۸۸ به دست آمد.

پرسشنامه راهبردهای مقابله‌ای لازاروس (۱۹۸۵)

پرسشنامه راهبردهای لازاروس براساس سیاهه راهبردهای مقابله‌ای توسط لازاروس و فلکمن در سال ۱۹۸۰ ساخته شده است و در سال ۱۹۸۵ مورد تجدیدنظر قرار گرفت، راهبردهای مقابله‌ای مجموعه‌ای از تلاش‌های شناختی و رفتاری فرد است که در جهت تعبیر و تفسیر و اصلاح یک وضعیت تنش‌زا به کار می‌رود و منجر به کاهش رنج ناشی از آن می‌شود و دامنه وسیعی از افکار و اعمالی را که افراد هنگام مواجهه با شرایط فشارزایی دورنی یا بیرونی به کار می‌برند را مورد ارزیابی قرار می‌دهد. پرسشنامه لازاروس در ایران بر روی نمونه ۷۵۰ نفر زوج میانسال و نمونه ۷۶۳ نفر دانش‌آموزان دوم و سوم دبیرستان هنجاریابی شده است. برای بررسی پایایی ضریب آلفای کرونباخ در مقیاس‌هایی از ۰/۶۱ تا ۰/۷۹ می‌باشد. روایی پرسشنامه توسط اساتید مطلوب گزارش شده است.

پرسشنامه دینداری گلاک و استارک (۱۹۶۵)

این پرسشنامه توسط گلاک و استارک برای سنجیدن نگرش‌ها و باورهای دینی و دینداری ساخته شده است (گلاک و استارک^۲، ۱۹۶۵). برای استاندارد کردن در کشورهای مختلف اروپا، آمریکا، آفریقا و آسیا و بر روی پیروان ادیان مسیحیت، یهودیت و اسلام اجرا گردیده (نقل از محمدرضا طالبان، ۱۳۷۷)، و با دین اسلام هم انطباق یافته است (سراج زاده، ۱۳۷۴). پرسشنامه حاضر یک سنجه پنج بعدی است که شامل ابعاد پنجگانه اعتقادی، عاطفی، پیامدی، مناسکی و فکری به سنجش دینداری می‌پردازد.

- بُعد اعتقادی یا باورهای دینی عبارت است از باورهایی که انتظار می‌رود پیروان آن دین به آن‌ها اعتقاد داشته باشند.
- بُعد مناسکی یا اعمال دینی، شامل اعمال دینی مشخصی همچون عبادت، نماز، شرکت در آئین‌های دینی خاص، روزه گرفتن و... است که انتظار می‌رود پیروان هر دین آن‌ها را بجا آورند.
- بُعد تجربی یا عواطف دینی، ناظر بر عواطف، تصورات و احساسات مربوط به داشتن رابطه با جوهری ربوبی همچون خدا یا واقعیتی غایی یا اقتداری متعالی است.
- بُعد فکری دین یا دانش دینی مشتمل بر اطلاعات و دانسته‌های مبنایی در مورد معتقدات هر دین است که پیروان باید آن‌ها را بدانند.

^۱- Likert

^۲-Glock and Stark

- بُعد پیامدی یا آثار دینی ناظر به اثرات باورها، اعمال، تجارب و دانش دینی بر زندگی روزمره پیروان است (گلاک و استارک، ۱۹۶۵، نقل از سراج زاده، ۱۳۷۴).

پرسشنامه مورد استفاده در این پژوهش ۴ بُعد از ابعاد فوق را بکار برده است و بُعد فکری دین به دلیل وسعت تبلیغات در ایران حذف شده است. پرسشنامه حاضر دارای ۲۶ گویه می‌باشد که در چهار بُعد اعتقادی (با ۷ گویه)، عاطفی (با ۶ گویه)، پیامدی (با ۶ گویه) و مناسکی (با ۷ گویه) جهت سنجش میزان دینداری به کار می‌رود میزان اعتبار این پرسشنامه در مطالعات مختلف بر روی نمونه‌های متفاوت تعیین گردیده که حاکی از اعتبار بالای آن در ابعاد مختلف می‌باشد. در آخرین اجرای این آزمون بر روی دانشجویان آلفای کلی پرسشنامه ۰/۸۳ بوده است. این آزمون همچنین به دلیل استاندارد بودن دارای پایایی بالایی است. مقدار آلفا برای متغیرهای بُعد اعتقادی ۰/۸۱، بعد عاطفی ۰/۷۵، بُعد پیامدی ۰/۷۲ و بعد مناسکی ۰/۸۳ می‌باشد (سراج زاده، ۱۳۷۴).

۳- یافته‌های تحقیق

یافته‌های توصیفی

جدول ۱، میانگین نمرات متغیرهای اصلی شرکت‌کنندگان در پژوهش

بالاترین نمره	پایین‌ترین نمره	انحراف استاندارد	میانگین	فراوانی	
۱۱۱	۷۰	۴۲/۰۱	۹۹/۶۶	۲۰۰	رضایت زناشویی
۴۱۱	۲۰۱	۸۷/۹۵	۳۵۲/۷۲	۲۰۰	هوش هیجانی
۵۲	۱	۱۳/۳۵	۳۸/۶۶	۲۰۰	باورهای دینی
۱۲۳	۳۹	۳۴/۸۴	۹۸/۳۹	۲۰۰	راهبردهای مقابله‌ای

بر اساس جدول ۱ میانگین نمره رضایت زناشویی شرکت‌کنندگان در پژوهش ۱۲۲/۴۱ و پایین‌ترین نمره کسب شده ۳۵ و همچنین بالاترین نمره آن ۱۶۱ می‌باشد. همچنین بر اساس این جدول میانگین نمره هوش هیجانی شرکت‌کنندگان در پژوهش ۳۵۲/۷۲ و پایین‌ترین نمره کسب شده ۲۰۱ و همچنین بالاترین نمره آن ۴۱۱ می‌باشد. میانگین نمره باورهای دینی شرکت‌کنندگان در پژوهش ۳۸/۶۶ و پایین‌ترین نمره کسب شده ۱ و همچنین بالاترین نمره آن ۵۲ می‌باشد. میانگین نمره راهبردهای مقابله‌ای شرکت‌کنندگان در پژوهش ۹۸/۳۹ و پایین‌ترین نمره کسب شده ۳۹ و همچنین بالاترین نمره آن ۱۲۳ می‌باشد.

جدول ۲، مربوط به همبستگی بین ماتریس صفر مرتبه بین متغیرهای پژوهش

متغیر	۱	۲	۳	۴
رضایت زناشویی	۱			
هوش هیجانی کلی	۰/۸۶**	۱		
باور دینی کلی	۰/۷۳**	۰/۶۰**	۱	
راهبرد مقابله‌ای	۰/۵۴**	۰/۵۴**	۰/۴۳**	۱

جدول ۲ بر اساس آزمون همبستگی پیرسون نشان می‌دهد که بین متغیرهای پژوهش و رضایت زناشویی شرکت‌کنندگان در پژوهش در سطح ۰/۹۹٪ ارتباط معنادار مثبت وجود دارد. و متغیرهای هوش هیجانی کلی، باور دینی و راهبرد مقابله‌ای رابطه مثبت و معنادار وجود دارد با افزایش میزان هوش هیجانی باور دینی و راهبرد مقابله‌ای با رضایت زناشویی رابطه مثبت و معنادار وجود دارد.

یافته‌های استنباطی

بین هوش هیجانی، دینداری، و راهبردهای مقابله‌ای با رضایت زناشویی رابطه معناداری وجود دارد. جهت پاسخگویی به این سؤال تحقیق از تجزیه و تحلیل رگرسیون استفاده گردید که نتایج به شرح زیر می‌باشد.

جدول ۳، خلاصه مدل رگرسیون

مدل	مجموع مجذورات	درجه آزادی	میانگین مجذورات	F	R	R ²	Sig
رگرسیون	۲۱۷/۶۲۱	۳	۷۱۰/۹۶۹	۱۹/۷۰۱	.۴۶	.۲۳	.۰۰۰۱
باقیمانده	۵۳۱/۲۰۰۷	۱۹۷	۱۵۷/۹۸۳				

همانطور که در جدول فوق دیده می‌شود مقدار F بدست آمده معنی دار است ($P < 0.01$)؛ بنابراین مدل رگرسیون با اطمینان ۰/۹۹ معنا دار است که پیش بینی رضایت مندی زناشویی معلولین جسمی حرکتی بر اساس هوش هیجانی، دینداری، راهبرد مقابله‌ای از نظر آماری معنی دار است و متغیرهای پیش بین (مؤلفه‌های هوش هیجانی) قدرت پیش بینی متغیر ملاک (رضایت مندی زناشویی معلولین جسمی و حرکتی) را دارند؛ بنابراین مجاز به تحلیل و گزارش نتایج رگرسیون می‌باشیم. جهت تعیین بهترین پیش بینی کننده رضایت مندی زناشویی از بین متغیرهای پیش بینی کننده، نتایج رگرسیون گزارش شده است.

جدول ۴، مشخصه آماری رگرسیون هوش هیجانی، دینداری، راهبرد مقابله‌ای با رضایت زناشویی

متغیرهای پیش‌بین	B	Beta	T	P
هوش هیجانی	۰/۱۰۷	۰/۲۱	۲/۲۴۶	.۰۲۶
دینداری	۰/۱۶۸	۰/۳۴	۳/۶۱۱	.۰۰۰۰
راهبرد مقابله‌ای	۰/۰۲۵	۰/۰۴۶	.۵۵۰	.۵۸۳

با توجه به نتایج جدول ۴، هوش هیجانی با مقدار بتای ۰/۲۱ به طور مستقیم با رضایت مندی زناشویی رابطه داشته، و دینداری با بتای ۰/۳۴ تغییرات رضایت مندی زناشویی را پیش بینی می‌کند. همانگونه که نتایج جدول نشان می‌دهد میزان رابطه دینداری در مدل رگرسیون با رضایت زناشویی بیشتر از دو متغیر دیگر است بین هوش هیجانی و رضایت زناشویی نیز رابطه با بتای ۰/۲۱ وجود دارد اما در مدل رگرسیونی بین راهبرد مقابله‌ای و رضایت زناشویی رابطه‌ای مشاهده نشد.

۴- بحث و نتیجه‌گیری

نتایج این پژوهش با نتایج پژوهش، بهنامی مقدم و همکاران، ۱۳۹۴، جعفری ۲۰۱۱، شریفیانی، ۲۰۰۹؛ صفوی، ۱۳۸۶، همسو است هوش هیجانی نقش مهمی در بهبود کیفیت روابط بین فردی و اجتماعی ایفا می‌کند منابع هیجانی و عاطفی موجود در زوجین و کنترل، هدایت، مدیریت و جهت دهی این قابلیت‌ها در راستای رضایت زناشویی است. براساس یافته‌های پژوهش‌های انجام شده در مورد تعاملات زناشویی، فرض بر آن است که اگر زوجها از هیجان‌های همسرانشان آگاه شوند و بتوانند هیجان‌هایشان را آشکارا به یکدیگر اطلاع دهند و ابراز کنند زندگی بهتری خواهند داشت. برای این کار لازم است از علل، جوانب و پیامدهای هیجان‌هایشان بر زندگی زناشویی آگاه شوند. کسی که ازدواج می‌کند، انتظار دارد زندگی او با خوشبختی و رضایت همراه شده و از هر لحظه زندگی خود لذت ببرد. امروزه در زندگی‌های مشترک نه یک زن تابع مطلق

چارچوب تمایلات مرد خود می‌باشد، و نه یک مرد در مفهوم قبلی خود می‌گنجد. تمام این عوارض و تبعات ناشی از زندگی ابزاری امروزی، شرایطی را برای بسیاری از زوجهای جوان فراهم می‌سازد که یا اقدام به جدایی می‌کنند، و یا بنا به برخی مصلحت‌ها، باکوهی از مشکلات و معضلات با نوعی جدایی روانی مواجه می‌شوند، که به مراتب آثار روحی و روانی آن مخرب‌تر از طلاق قانونی است (مهرداد، ۱۳۸۵). آمار روز افزون طلاق، خشونت خانوادگی و اختلافات خانوادگی نشانگر آن است که رضایت زناشویی به آسانی قابل دستیابی نیست؛ و با دید عالمانه به این پدیده نگریسته نشده است. مذهب و اعتقادات دینی نیز با بالا بردن توانایی در مقابله با استرس و ایجاد فضای حمایت اجتماعی ایجاد امید و خوشبینی در جهت کمک به ایجاد هیجان‌های مثبت مثل زندگی کردن بر رضایت از زندگی رابطه دارد افراد با باورهای دینی با توسل به دعا از شیوه‌های مقابله مثبت استفاده می‌کنند و از میان شیوه‌های سازگاری با استرس سازگاری دینی از اهمیت زیادی برخوردار است.

منابع

۱. بهنام مقدم، عزیز؛ هاشمی، تورج؛ بیرامی، منصور؛ یاریان، سجاد. (۱۳۹۳). ارتباط رضایت زناشویی با باورهای دینی، هوش هیجانی و راهبردهای مقابله‌ای در جانبازان و معلولین جسمی، فصلنامه طب جانباز، دوره ۶، شماره ۴.
۲. تیرگری، عبدالحکیم؛ اصغر نژاد فرید، علی اصغر؛ عابدین، علی رضا؛ بیان زاده، سیداکبر. (۱۳۸۵). مقایسه سطوح هوش هیجانی و رضامندی زناشویی و رابطه ساختاری آن‌ها در زوجین ناسازگار و سازگار شهرستان ساری در سال ۱۳۸۳، مجله دانشگاه علوم پزشکی مازندران، صص ۶۴-۸۰.
۳. رحمانی، م. ع؛ قیصری پور. س. (۱۳۸۵). بررسی رابطه هوش هیجانی با رضایتمندی زناشویی در زوجین ۳۰ تا ۵۰ ساله شهر تهران. چکیده مقالات دومین کنگره سراسری آسیب‌شناسی خانواده در ایران. تهران: دانشگاه شهید بهشتی. ص ۱۸۴.
۴. سلیمانیان، علی اکبر؛ محمدی، اکرم. (۱۳۸۸). بررسی رابطه هوش هیجانی و رضایت زناشویی، پژوهشنامه تربیتی دانشگاه آزاد اسلامی واحد بجنورد، شماره ۱۹، صص ۱۳۴-۱۵۰.
۵. صفوی، محبوبه. (۱۳۸۶). بررسی همبستگی بین هوش هیجانی و سازگاری عاطفی و اجتماعی دانش آموزان دختر پیش دانشگاهی شهر تهران دوره ۱۴ شماره پیاپی ۷۱
۶. علی اکبری دهکردی، مهناز. (۱۳۹۱). رابطه هوش هیجانی و رضایت زناشویی در زوجین. مجله علوم رفتاری، ۶، ۱۶۱-۱۶۹.
۷. مهانیان خامنه، مهری؛ برجعلی، احمد؛ سلیمی‌زاده، محمدکاظم. (۱۳۸۵). بررسی موسوی، ا. (۱۳۸۲). تأثیر تصورات و تعاریف مشابه زوجین در رضایت از زندگی زناشویی از دیدگاه زنان. مطالعات زنان. سال دوم، شماره ۴، ۳۹-۶.
8. Bar- R. (1997). Bar-on emotional quotient inventory. Toronto: Multi-Health system Inc.
9. Bar-On, R; Parker, D.A, J. (2000). The Handbook of Emotional Intelligence. Sanfrancisco: Jossey-Bass.
10. Jafari, P., & Faghihi, A. (2009). Scale of characteristics organizational intelligence in organization of research and educational planning. Journal of Science and Research in Educational Sciences, 23, 45-66 (in Persian).